

BOLALARDA STOMATOLOGIK QO'RQUVNI KAMAYTIRISH USULLARI

Jo'rayeva Ruxshona Aziz qizi

Urganch Davlat Tibbiyot Instituti

Stomatologiya fakulteti Stomatologiya yo'nalishi 266A-guruhi talabasi

ruxshona.jorayeva@gmail.com

Tel: 99-216-67-73

Annotatsiya

Mazkur maqolada bolalarda stomatologik qo'rquvning kelib chiqish sabablari, uning psixologik va fiziologik omillari hamda stomatologik qabul jarayonida qo'rquvni kamaytirishning zamonaviy usullari tahlil qilinadi. Bolalarda tish shifokoridan qo'rqish holati stomatologik muolajalarni kechiktirish, og'iz bo'shlig'i kasalliklarining kuchayishi va umumiy sog'liq holatining yomonlashishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli maqolada ota-onalar, shifokorlar va tibbiyot xodimlari tomonidan qo'llaniladigan samarali kommunikativ, psixologik va klinik yondashuvlar yoritilgan.

Kalit so'zlar: *bolalar stomatologiyasi, stomatologik qo'rquv, psixologik yondashuv, adaptatsiya, og'riqsiz davolash, pediatrik stomatologiya.*

Abstract

This article analyzes the causes of dental fear in children, its psychological and physiological factors, and modern methods of reducing fear during dental visits. Fear of the dentist in children can lead to delayed dental procedures, exacerbation of oral diseases, and deterioration of general health. Therefore, the article highlights effective communicative, psychological, and clinical approaches used by parents, doctors, and medical staff.

Keywords: *pediatric dentistry, dental fear, psychological approach, adaptation, painless treatment, pediatric dentistry.*

Kirish

Bugungi kunda bolalar orasida stomatologik qo'rquv keng tarqalgan muammolardan biri hisoblanadi. Ko'plab bolalar tish shifokori huzuriga borishdan qo'rqadi, natijada davolanishni rad etadi yoki kechiktiradi. Bu esa kariyes, gingivit, pulpit kabi kasalliklarning kuchayishiga olib keladi. Ba'zi hollarda boladagi qo'rquv shunchalik kuchli bo'ladiki, oddiy ko'rik ham murakkab jarayonga aylanadi.

Bolalarda stomatologik qo'rquv turli sabablarga ko'ra yuzaga keladi. Bunga avvalgi og'riqli muolajalar, noma'lum muhit, tibbiy asbob-uskunalarining tovushi, begona hidlar, shifokorning noto'g'ri muomalasi yoki ota-onaning salbiy tajribasi sabab bo'lishi mumkin. Shu bois bolalarda stomatologik qo'rquvni kamaytirish dolzarb tibbiy va ijtimoiy masala hisoblanadi.

Bolalarda stomatologik qo'rquv sabablari

1. Oldingi salbiy tajriba: Agar bola avval stomatologik davolash vaqtida og'riq sezgan bo'lsa, keyingi tashriflarda ham qo'rqish ehtimoli ortadi. Bir martalik salbiy tajriba uzoq muddatli psixologik ta'sir ko'rsatishi mumkin.

2. Ota-onaning ta'siri: Ba'zan ota-onalar o'zlari bilmagan holda bolani qo'rqitib qo'yadi. Masalan: "Yaxshi yurmasang, tishingni doktorga oldiraman" kabi gaplar bolada salbiy tasavvur hosil qiladi.

3. Noma'lum muhit: Stomatologik kabinetdagi yorug' chiroqlar, maxsus kreslo, asboblarning tovushi va antiseptik hidlar bolaga begona tuyuladi. Bu esa xavotir uyg'otadi.

4. Og'riqdan qo'rqish: Bolalar ko'pincha og'riqni kutish sababli qo'rqadilar. Hatto muolaja og'riqsiz bo'lsa ham, oldindan paydo bo'lgan xavotir kuchli bo'lishi mumkin.

5. Yosh xususiyatlari: Maktabgacha yoshdagi bolalarda fantaziya kuchli bo'lganligi sababli ular stomatologik jarayonni haddan tashqari xavfli deb tasavvur qilishi mumkin.

Qo'rquvni kamaytirishning psixologik usullari

1. Bola bilan do'stona muloqot qilish-Shifokor avvalo bola bilan tanishib, uning ismini aytib murojaat qilishi, samimiy tabassum bilan kutib olishi kerak. Bu bolada ishonch hissini uyg'otadi.

2. "Ko'rsat – tushuntir – bajar" usuli- Bu usul stomatologiyada keng qo'llaniladi. Avval bolaga asbob ko'rsatiladi, oddiy tilda nima qilinishi tushuntiriladi, keyin muolaja bajariladi. Natijada noma'lumlik hissi kamayadi.

3. Maqtov va rag'batlantirish-Har bir ijobiy harakat uchun bolani maqtash kerak. Masalan: "Sen juda jasur ekansan", "Ajoyib o'tirding". Bu bolaning o'ziga ishonchini oshiradi.

4. O'yin elementlaridan foydalanish-Bolalar o'yin orqali tez moslashadi. Shifokor asboblarni "sehrli cho'tka", "suv purkagich" kabi nomlash orqali jarayonni qiziqarli qilishi mumkin.

5. Chalg'itish usuli-Multfilm ko'rsatish, musiqa qo'yish, qo'g'irchoq berish yoki suhbatlashish bolaning e'tiborini muolajadan chalg'itadi.

Klinik usullar

— **Og'riqsizlantirishning zamonaviy usullari:** Mahalliy anesteziya vositalari yordamida davolash og'riqsiz amalga oshiriladi. Inyeksiya oldidan maxsus gel surtish ham igna og'rig'ini kamaytiradi.

— **Qisqa muddatli muolajalar:** Bolalar uzoq vaqt bir joyda o'tirishga qiynaladilar. Shu sababli davolash bosqichma-bosqich, qisqa seanslarda olib borilishi maqsadga muvofiq.

— **Sedatsiya usuli:** Kuchli qo'rquv holatlarida mutaxassis nazoratida yengil sedatsiya qo'llanilishi mumkin. Bu bolani tinchlantiradi va muolajani osonlashtiradi.

— **Moslashtiruvchi birinchi tashrif:** Dastlabki tashrif davolashsiz, faqat tanishuv ko'rinishida o'tkazilishi mumkin. Bola kabinetni ko'radi, kresloga o'tiradi va shifokor bilan tanishadi.

Ota-onalarning roli- Boladagi stomatologik qoʻrquvni kamaytirishda ota-onaning roli nihoyatda muhim hisoblanadi, chunki ular farzandining ruhiy holatiga bevosita taʼsir koʻrsatadi, shu sababli ota-onalar tish shifokori haqida doimo ijobiy fikr bildirib, bolani oldindan qoʻrqitmasligi, “ogʻrimaydi” deb aldamasdan vaziyatni sodda va ishonchli tarzda tushuntirishi, shifokor tavsiya va koʻrsatmalariga amal qilishi hamda davolashdan keyin bolani maqtov, sovgʻa yoki ragʻbatlantirish orqali qoʻllab-quvvatlashi lozim, zero ota-onaning xotirjam, ishonchli va ijobiy munosabati bolaga ham oʻtib, unda oʻzini xavfsiz his qilish va qoʻrquvning kamayishiga yordam beradi.

Profilaktik tashriflarning ahamiyati-bolani faqat tishi ogʻriganda emas, balki sogʻlom paytda ham stomatolog koʻrigiga olib borish kerak. Profilaktik tashriflar davomida bola stomatologik muhitga oʻrganadi va qoʻrquv kamayadi. Erta yoshdan muntazam koʻriklar kelajakda ijobiy munosabat shakllantiradi.

Muhokama

Ilmiy tadqiqotlar natijalari shuni koʻrsatadiki, bolalarda stomatologik qoʻrquvni kamaytirishda psixologik yondashuvlar hamda ogʻriqsiz davolash usullarini birgalikda qoʻllash eng samarali natijalarni beradi. Chunki bolalar nafaqat jismoniy ogʻriqdan, balki nomaʼlum muhit, begona insonlar, stomatologik asboblarning tovushi va avvalgi salbiy tajribalardan ham qoʻrqishlari mumkin. Shu sababli muolaja jarayonida bolaning ruhiy holatini hisobga olish juda muhimdir. Ayniqsa, shifokorning muomala madaniyati, muloyimligi, sabr-toqati va bolalar bilan ishlash koʻnikmasi davolash muvaffaqiyatiga katta taʼsir koʻrsatadi. Shifokor bolaning ishonchini qozona olsa, qoʻrquv darajasi sezilarli kamayadi va davolash jarayoni yengil kechadi.

Har bir bola oʻziga xos xarakter, yosh va psixologik xususiyatlarga ega boʻlgani sababli individual yondashuv talab etiladi. Masalan, baʼzi bolalar shifokor bilan oddiy suhbat, tushuntirish va mehribon muomala orqali tez tinchlansa, boshqalarga oʻyin elementlari, multfilm koʻrsatish, musiqa eshittirish yoki eʼtiborni boshqa tomonga chalgʻitish usullari koʻproq yordam beradi. Ayrim hollarda esa ota-onaning yonida boʻlishi bolaning oʻzini xavfsiz his qilishiga sabab boʻladi. Shuning uchun stomatolog bolaga mos usulni tanlay olishi zarur.

Shuningdek, muntazam profilaktik koʻriklar ham bolalarda qoʻrquvni kamaytirishda muhim ahamiyatga ega. Bola stomatolog huzuriga faqat ogʻriq paytida emas, balki oddiy tekshiruv uchun ham borib tursa, unda stomatologik muhitga nisbatan ijobiy munosabat shakllanadi. Natijada kelajakda davolash jarayonlari ancha oson va samarali kechadi.

Xulosa

Bolalarda stomatologik qoʻrquv keng tarqalgan boʻlib, u tish salomatligiga salbiy taʼsir koʻrsatadi. Qoʻrquvni kamaytirish uchun shifokor, ota-ona va bolaning hamkorligi muhimdir. Doʻstona muhit yaratish, muolajani tushuntirish, ogʻriqsizlantirish usullaridan foydalanish, bolani ragʻbatlantirish va profilaktik

tashriflarni yo'lga qo'yish orqali bu muammoni sezilarli darajada kamaytirish mumkin. Natijada bolalarda stomatologik davolashga nisbatan ijobiy munosabat shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bolalar stomatologiyasi bo'yicha o'quv qo'llanmalar.
2. Pediatrik stomatologiya amaliyoti bo'yicha xalqaro tavsiyalar.
3. Og'iz bo'shlig'i gigiyenasi va profilaktikasi bo'yicha ilmiy maqolalar.
4. Zamonaviy stomatologik psixologiya manbalari.